

Posudek dizertační práce Z. Vítkové:

Stvoření člověka a rajský příběh v gnostických interpretacích
Univerzita Karlova v Praze, Evangelická teologická fakulta, Praha 2012

Ve své dizertační práci „Stvoření člověka a rajský příběh v gnostických interpretacích se Zuzana Vítková chopila tématu, které v koptských gnostických textech z Nag Hammádí představuje jedno z témat ústředních. Základem jejího bádání je celkem 8 textů, které jsou pro zvolené téma maximálně vyčerpávající. Protože locus classicus stvoření člověka a rajského příběhu spatřují i gnostikové v židovském Starém zákonu, bylo pro uchopení gnostického pohledu nevyhnutelné porovnat odpovídající koptské gnostické texty s příslušnými starozákonními texty, především s Genesis (včetně její verze LXX) a Knihou Jubilejí.

Z. Vítková ve své práci sleduje mimo jiné i otázku, jakým způsobem postupovali gnostičtí autoři při výkladu míst ze starozákonních textů; odpověď na tuto otázku krátce shrnula v Závěru práce (s. 97n.). Nástroje gnostické interpretace, která v sobě vždy skrývá možnost jiného výkladu (oproti Z. Vítkové s. 9 pozn. 15), sahají od oprav biblického textu (s. 97), přes doslovný výklad (s.97) a užití přímých citátů (s.98) až po alegorie a uvedení patřičného motivu do zcela nového kontextu (s.98).

Z. Vítková porovnává jednotlivé gnostické texty a podařilo se jí postihnout to, co mají společné, i to, v čem se odlišují nejen mezi sebou (příklad: pojetí hada – pozitivní v PuvSv, PodArch, SvPr; negativní v TKJ; s. 99), ale i ve vztahu k starozákonním „předlohám“ (Gn 1,1-2,3 a Gn 2,4 hebrejského textu nebo textu LXX; Kniha Jubilejí 2,7). V případě Tajné knihy Janovy Z. Vítková porovnává dokonce její čtyři dochované recenze. Pozoruhodné je, i když v gnostickém kontextu s ústřední úlohou poznání jakožto prostředku spásy nijak překvapivé, že je v některých gnostických textech odmítán „pád“ ve smyslu provinění prvních lidí jako důsledek požití ovoce ze stromu poznání (s. 89 n.; Tajná kniha Janova zde má patrně zvláštní postavení).

Při svém bádání mohla Z. Vítková čerpat z bohatých znalostí koptských gnostických textů z Nag Hammádí, kterými se zabývá už řadu let, o čem svědčí také její četné překlady. Při analýze příslušných koptských gnostických spisů se striktně drží dochovaného textu a uvážlivě reflektuje nejnovější komentáře editorů. Že svou pozornost věnuje i jiné literatuře té doby, aniž by podlehla pokušení, vždy a za každou cenu konstruovat vzájemnou literární závislost, lze při rozmanitosti a složitosti literárního kosmu pozdní antiky jen uvítat. V příloze 1 (s.117-140) uvedený text s překladem Gn (1,26-31; 2,7-9; 2,15-3,24; 5,1-5) podle hebrejské bible a LXX je velmi užitečný, protože umožňuje bezprostřední

srovnání gnostických interpretací se starozakonním textem. Naproti tomu považuji přílohu č. II se zněním nedávno předneseného referátu za zbytečnou – byl by mohl být zapracován do textu samotného.

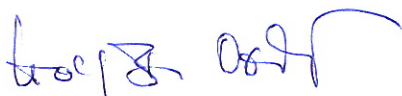
Ve své bibliografii uvádí Z. Vítková většinou nejaktuálnější práce. Postrádám však klasické dílo K. Rudolpha, Die Gnosis, které navíc existuje už i v českém překladu (K. Rudolph, Gnóze. Podstata a dějiny náboženského směru pozdní antiky, Praha: Vyšehrad 2010), a udivuje mě, že nevyužila popř. nepolemizovala s prací V. Arnold-Döben, Die Bildersprache der Gnosis, Köln 1986 právě na těch místech, kde pojednává gnostické motivy a literární obrazy (např. strom života, strom poznání ad.).

Svůj cíl, totiž „zjistit, co bylo pro gnostické výklady biblického příběhu specifické, co mají jednotlivé výklady společné a v čem se naopak odlišují“ (s. 16), Z. Vítková splnila, přičemž nelze tyto výsledky zevšeobecňovat, protože, jak sama zdůrazňuje, „každý gnostický spis má svoji vlastní vnitřní logiku“ (s. 16).

Podle mého názoru dizertační práce Zuzany Vítkové splňuje požadavky kladené na doktorskou dizertaci. Proto doporučuji práci k dalšímu řízení.

Před publikováním práce je zapotřebí provést ještě důkladnou formální, pravopisnou i stylistickou revizi a odstranit četné chyby v bibliografii.

V Praze, dne 8.8.2012

doc. Dr.phil. Wolf B. Oerter, CSc.